

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "

Helyben háshoz hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "

Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáca-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, november 14.

Honvéd ágyu.

Nem jó ágyuk lesznek ezek a honvéd ágyuk, hiszen még készen sincsenek s máris a magyaros szellemű közoktatási reformba löttek bele! Le is került a napirendről.

Sajátságos! ha a nemzetiségeknek kell valami, azt megkapják és mi fizetjük. Példa rá Horvátország budgetjének felemelése. Ha az osztráknak kell valami, megkapják s mi fizetjük. Példa rá a leplezett olasz vámszerződés. És ha nekünk kell valami, legjobb esetben is mások kapunk, de keservesen megfizetjük.

Mi magyar vezényszót kérünk, ha jól emlékszem az obstrukció idején s most a választások előtt nemzeti színűre füstölt ágyukat kapunk, melyek, mint az »armé« kiegészítő része a határokon túl fognak pufogni Ausztria harcain.

Igazán olyan nálunk minden nemzeti vivmány, mint az örvendetes családi esemény. Örvendetes-örvendetes, de sokba kerül és később nem is annyira örvendetes, mint drága.

Még egy pár nemzeti vivmány és szökünk annyiba kerül.

Mit is kapunk mi most? Két nemzeti vivmányt, jó hogy nem hármát.

Létszám emelés kellett a katonai kormányoknak, nekünk két éves szolgálati idő, hogy az így kisebb lett békeleltszámon spóroljunk egy pár igen elképzelt milliócskát.

Nos csináltak egy ügyes formulát. Lesz két évi szolgálati idő — örülj magyar itt a vivmány és ez alapon lesz nagyobb létszám emelés, örülj katonai kormány. Egy pár milliócskát kibirunk ezért a vivmányért s meg is adjuk.

Külön magyar hadsereg kellett tüzérséggel a nemzetnek, új ütegek a katonaságnak. Nos kiegészítették a honvédséget tüzérséggel, ez már csak nemzeti vivmány? A honvédséget pedig már előbb beosztották a közöshadsereg kereteibe s az új ütegeket így megkapja az »armé« még pedig nem is a kvóta arányában fizetve, hanem tisztán Magyarország zsebéből.

Ez a vivmány is belé kerül egy pár milliócskába, de kibirjuk, mint a miniszterelnök kijelentette.

Hanem hát jó volna már egyszer abban hagyni a katonai vivmányok erőltetését. Mutató az itt elért eredmény, de igazi nemzeti haszna nincs belőle.

Megvagyunk győződve róla, hogy mikor a nemzeti szellemű közoktatási reform elhalgat, sokkal nagyobb nemzeti kár ért bennünket, mint haszon abból, ha a honvéd ágyu megszólal a közös hadsereg kereteiben.

Csakis a közigazgatás, közigazdaság és tanügy terén, szóval a belpolitika terén nyílik babér a magyar nemzeti aspirációk számára.

Ugy vagyunk mi magyarok ebben az országban, mint a jó módból maradt ruhában a lesóványodott ember. Sehogy sem

tudjuk betölteni. A magyar faj még nem birt kiterjeszkedni a haza határáig, a magyar nyelv nem birt beszivárogni a nemzetiségi rétegekbe és a magyar állami egység nem bir fel kuszni a legmagasabb hatalmi körökig.

Nagyon soványak vagyunk édes véreim Ne arany zsinórt keressünk a bő gunyára, ne katonai vivmányt, hanem alkalmazkodjunk belé a bővé lett ruhába újra, akkor katonás lesz majd a tartásunk civiltben is. Töltsük be magyar jelleggel határainkat azután nézünk át a határokon.

Erezzük, hogy gyöngeségünk miatt meg kell lenni azok, mi katonai szempontból kívánatos, de ha ezt érezzük, ne nemzetiszínű ágyu talpokat kérjünk és fogadjuk el rekompenzácsi gyanánt, hanem igazi magyaros nemzeti belpolitikát.

Ilyen vivmány egyszerű, mint az eke az ágyu mellett, de mélyen szánt és gyümölcsöt hoz.

Ilyesmiért lenne érdemes kivilágítani és lelkesedni.

P—y.

A honvédtüzérség beosztása.

A Budapesti Tudósító jelenti: Tisza István gróf miniszterelnök a magyar honvédségnek hat osztályú tüzérséggel való ellátására vonatkozó nyilatkozatai alkalmából több lap jobbadán bécsi forrásokból való értesülései alapján, mindenféle kombinációkat közölnek, a tüzérség jövő felosztását illetőleg, illetékes helyről föl vagyunk hatalmazva annak a kijelentésére, hogy mind ezek a kombinációk éppenséggel önké-

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Amszterdami képek.

Irta: Dr. Krüger Aladár.

(Vége.)

A Stadthouden-Kade elején, a Vondel-Park szegletében emelkedik a Rijka-Muzeum hatalmas épülete. Mögötte hatalmas park, előtte a Singel csobogó hullámai. Azon nem szép fekvése vonzza hozzá a közönséget, hanem az, hogy a belépés mindig teljesen díjtalan. Mindössze a botért vagy esernyőért kell tíz czentet fizetni — s az esernyő amszterdami muzeumi látogatóknak sokba szokott kerülni minden év-szabban.

A földszinten legérdekesebb a sok üvegmű. Egyik régisége, másik bámulatos finom kidolgozása által válik valóságos remekművé. Van itt modern pohár-sorozat, rajta a legszebb tájképekkel, amelyek mintha éppen csak rá volnának lehelve, csupán a világosság felé tartva látszanak. Itt van az egykori amszterdami

vadász-czéh pohara: fogantyúja remekművű kürt. Mellette két, egyenkint 50,000 frtot érő fluid-glas: Stuart Máriáé volt mindkettő. Odább egy bizanci pohár a XII. századból; fűrott mű az egész, köszörű nem érte soha. Majd egy pohár a középkor elejéről, rajta valami ósdi zsidó imádság s közvetlen szomszédságában régi angol pohár a térdszallag-rend czimerével.

Mindez egyetlen gyűjteménynek néhány legbecsebb darabja. A hatalmas gipsz szobor-gyűjteményben együtt van a világ valamennyi szobrászati remekművének másolata. Régi hangszereknek külön osztály s ebben többek közt egy két méter magas medronom; micsoda koppanásokkal verhetette ez az ütemet? Népviséletek teljes gyűjteménye egész Hollandiából; több száz viasz-báb, férfi és nő, káprázatos sokféleséggel s mégis a legszebb renddel. Közben megkapó történelmi emlékek: Hága régi képe szalmából összerakva, melyet egy évvel ezelőtt remekbe készítettek; Stuart Mária kincseket érő legyezői; Ruyder admirális, a híres nemzeti hős kardja és korall-foggantyus vitörje; Hugo

Gotius, a híres jogtudós szuette ládája, melyben az öreg ur egyszer; nem lévén utra elég pénze, önmagát adta fel s küldte el hajón Amszterdámba (semmi sincs új a nap alatt!) másolata annak a háznak, melyben Nagy Péter czár Zaandamban az ácmesterségét tanulta, stb.

Leghatalmasabb a képtár; az ember feje valósággal belekábult, míg ezt areneteg gyűjteményt nem áttanulmányozza, mert arról szó sem lehet, hanem csak átfutja. A képek nagy része sárgaruhás hollandus alakot ábrázol ugyan, akik idegent fölülte kevésbé érdekelnek; de a sok sárga bácsi és fakóképű néni közt a festészetnek olyan remekei ragyognak, a minőket kevés gyűjteményben lehet együtt látni. A teljes hollandiai iskola, bölcsőjétől virágkora delég. A régi festmények közt némelyik szinte meghatja az embert naivságával; pl. a pokol képén az ördögöknek a hasukon is rettenetes tátongó szájuk van, a paradicsombeli jelenetben pedig a kigyónak — mily bölcs filozófia! — asszonyfejet pingált a derék középkori piktor. A későbbi korból gyönyörű Madonna képek,

FIGYELEM!

MAGYAR DIVATCSARNOK

Költözködési idényre. Butorszövetek, függönyök, szőnyegek, starrok! Sehol oly nagy választék és olyan bámulatos olcsó árak! Mindennemű rőfös és rövid árak!

20 ctmtr. széles gyapju czibelin mtr. 88 kr.

Tisztelettel:

FIGYELEM!

Szent-László-tér, (Kis-piacz)
 SASKAPU MELLETT.

MAGYAR DIVATCSARNOK.

nyesek, mert az Osztrák és Magyar monarchia összes hadereje tüzéségének küszöbön lévő újjá szervezése az új beosztásokat teljesen halomra fogja dönteni.

A német kereskedelmi szerződés.

Hieronym Károly kereskedelemügyi miniszter tegnap Bécsbe utazott, ahol gróf Posadowszkival és az osztrák kereskedelemügyi miniszterrel tanácskozott. A magyar megbízottak tegnap délután gyűltek össze tanácskozással az állategészségügy, az árpa és malátavám és egyéb részletkérdések tárgyalására albizottságokat küldtek ki. Német forrásból vett értesüléseink szerint, a tárgyalások minden valószínűség szerint eredményre fognak vezetni, de mind a két félnek engednie kell.

Negyvennyolcasok szervezkedő gyűlése Margitán.

A margitai függetlenségi és 48-as párt vasárnap délután Margitán szervezkedő nagygyűlést tartott, ezzel kapcsolatban a kerület képviselője Szatmári Mór, beszámoló-félt mondott. A kerület minden községe képviselve volt. A Margit szállóban tartott szervezkedő gyűlésen. Szatmári Mór kíséretében voltak Olay Lajos, dr. Sebess Dénes, dr. Molnár Ákos és dr. Bakonyi Samu képviselők, kiket a függetlenségi polgárok ünnepies fogadtatásban részesítettek. A népgyűlésen Szatmári Mór a kerület Kossuthpárti képviselője nagyobb beszédet mondott, élesen elítélvén a Tisza kormány politikáját. Többen felszólaltak aztán a választó polgárok részéről, mire elhatározták, hogy a kerületben szervezik a pártot, képviselőjüknek pedig bizalmat szavaztak.

ORSZÁGGYŰLÉS.

A képviselőház ülése.

Budapest, nov. 14.

Olyan lassan, szállingózva került össze ma a Ház, mintha csak nem holnapra várhatnánk a döntő összecsapást, amilyenre talán még példa sem volt a magyar parlament történetében. Az utolsó békés hétfő örömeit hát

még teljesen kihörpintik a képviselő urak. A folyosón az ülés előtt alig van élet. A szombati ülés szenzációról, a kétéves szolgálatról és a honvédtüzéségről jóformán szó sem esik. A szadelpárt egy értekezlete izgatja leginkább a fantáziákat.

A mai ülésnek alig lesz különös nevezetessége. Rakovszky István interpellációját, amely a szombati ülésről maradt szintén szerdára halasztotta. A napirend: Gál Sándor, Hellebronth Géza és Nessi Pál.

A házszabályrevízió.

Az ülést háromnegyed tizenegy órakor nyitotta meg Perczel Dezső elnök.

Gál Sándor: Objektív kritikát akar mondani. A kormányzat, mely Magyarország közügyeit intézi, még a törvényeket is meghamisítja, gyakorlati alkalmazásukat lehetetlenné teszi. A nemzeti jogok érvényesítése nem czélja az uralkodó polikának. Velük szemben a nemzetet két kimagasló alkotmányos garancia az adó s az ujonczozás felajánlása és megfogadása illeti meg. Tisza ezektől akarja megfosztani a nemzetet. A miniszterelnök a parlamenti élet apróbb, visszás jeleneinek a megszüntetése végett fel akarja áldozni a parlamentáriszmus lényegét. Tiszának fel kellene világosítani az uralkodót . . .

Gabányi Miklós: De Tisza Pista nem erre született. Ki kell cserélni!

Gál Sándor: A kérdés természeténél fogva tartozik annak kijelentésével, hogy sem pártja, sem a maga nevében hangzatos kijelentéseket nem fog tenni. A miniszterelnök szűkmarku nyilatkozatában nemzeti érdekek minősíti a házszabályrevíziót, és ennek a nyilatkozatnak zíg-zugos kijelentéseiből jogos azt a következtetést levonni, hogy az indítvány megtételére tisztán csak a hatalom megszerzése ösztökölte.

Érti ennek a nyilatkozatnak a fonosságát, mert a képviselő, már mint a miniszterelnök megnyerte a király csendes beleegyezését ahhoz, hogy a parlamenti szólásszabadságot megnyirbálja. (Ugy van a bal és a szélsőbaloldalon.)

Nekünk semmi okunk sincs történelmi multunkon fölépített alkotmányunk helyes intencióitól eltérnünk. Az alkotmányunk szerint a jog mindig a nemzet kezében volt. Így az aranybulla szerint a törvényt megsértő királyt a nemzet fegyverrel elűzhette. Az alkotmány sértések láncolata a Habsburgok uralkodásától kezdődnek.

Ha visszatekintünk történelmi multunkra, akkor látjuk, hogy a Habsburgok mindig alkotmányukkal ellenkezően uralkodtak és egy másik ország érdekeinek akarták mindig alárendelni a mi politikai és gazdasági érdekeinket. A nemzet mindig küzdött ezen gyilkoló politika ellen.

A nem is olyan régen lezajlott obstrukció is a nemzeti önálló hadseregért folyt, amely pedig benne van a 67-iki kiegyezési törvényben. Évszázadokon át folytatott küzdelem után eljutottunk a chlopi-i parancsig. (Igaza van! a baloldalon.)

Ha most még a házszabályokban biztosított jogainkat is feladjuk, akkor aztán ütött a nemzeti létünk utolsó órája. Ha a miniszterelnök szolgálatot akar tenni a nemzetnek, akkor iparkodjék a király személyét közelebb hozni a nemzethez. Határozati javaslatot nyújt be, melyben kéri, hogy mondja ki a Ház, hogy a szólásszabadság megnyirbálását czélzó 21-es bizottság kiküldését kéri indítványt elveti. (Helyeslés balról.)

Hellebronth Géza: Szilágyi Dezsőre hivatkozik, aki azt mondta, hogy ha a stréber Tisza István kerülne a kormány élére, ez valóságos csapás volna az országra nézve. Tisza jogainkat felkínálta a királynak s jogos követeléseink teljesítése kegyes alamizsna formájában történik. (Helyeslés a baloldalon.) Tisza a többség akarat érvényesülésének szükségességét hirdeti. Ez c ak ott igazság, ahol a többség független, önérzetes, nemzeti elemekből áll, ahol a dinasztia nemzeti s a kormány nemzeti politikát követ. Itt a többség politikája az összbirodalom többségének politikája. Nálunk a választásnál két eszöke van a többségnek: Fény és hatalom.

Kiss Ernő: Önöknél hihetőleg így van.

Hellebronth Géza: A kormány nagy nemzeti tüntetésre készül az új honvéd tüzéség ágyuinak tisztelgése mellett és a Gotterhalte lendületes dallamával fűszerezve. Nem fogadja el a miniszterelnök indítványát, hanem határozati javaslatot terjeszt be. (Zajos helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon.)

Elnök: Az ülést öt perczre felfüggeszti.

Nessi Pál: A mi politikai viszonyaink között Ausztriával szemközt való eltagadhatatlan függésünk uralt, de különösen annyi fontos politikai kérdés megoldása előtt teljesen megengedhetetlennek tartja a házszabályok módosítását.

Gabányi Miklós: De most csakugyan egy csepp miniszter sincs jelen! (Derűtség.)

Kubik Béla: Bizony lemondtak talán?

Madarász József: Minisztert kérünk!

modern időkből ragyogó színek, a minőket senki sem várna Hollandia ködös, borongós ege alatt. Valamennyiről folytonosan szorgalmasan készítik a másolatokat.

Még futólag a pénzgyűteményt tekintjük meg. Itt találhatók a hollandiai tartományok ezer- és ezerféle pénzei, mellettük az indiai gyarmatok pénzei. Ceylonból van piskóta alakú pénz s Legden városából 500 éves hamis pénz. Büszkén mondhatjuk, 500 év alatt a pénzhamisítás is haladt, micsoda silányság ma már ez az 500 éves emlék, melyet készítöje egyszerűen — préselt papírból gyártott s aztán befestette arannyal.

Délelőtt 10-től délután 1 óráig van nyitva a muzeum, de futólag is alig lehet megtekinteni ennyi idő alatt. Arról pedig, hogy még a többi amszterdami muzeumot, a Stedelejt Museumot, Museum Willet-Holdhugsend, Museum Fodart, stb. megnézzük, egyszerűen le kell mondanunk, vagy különben amszterdami élet helyett muzeumi életet élünk — s azt is elfeledjük, annyi mindent látunk.

Ki a muzeumokból! Bö (és bőven megfizetett) ebéd (nálunk vacsora volna után felgyulnak a lámpák s a tündéri fényben uszó városban megkezdődik az esti élet. Az üres, elhagyott utcák egyszerre megélnéknének. A mi nálunk a Kossuth-utca vasárnap délelben, az Amszterdamban a Kawer-Straad és az Urecht-Straad késő este mindennap. Olyan órisái

a sétálók tömege, hogy elárasztja az emberáradat az egész utcát s kocsiforgalomról szó sem lehet. Az üzletek kirakatai a legpazarabb villanyfénybe borítják a sétálókat s az utca fölött, két emelet magasban minden 200—300 lépésnyire egy-egy serczegő izzólámpa veti vaktító fényét körös-körül. A sétáló közönség a képzelhető legtarkább, de mind elegáns, csinos öltözékű. A nagykereskedő leányának selyemruhája épp oly izlésről tanuskodik, mint az egyszerű polgárleány tiszta fehér köténykéje és fejdíszje. A cifra egyenruhás tábornok épp úgy feltűnik az idegennek, mint a mellette elhaladó közlegény — oldalfegyver nélkül. Az bizony! Vilma királynő fővárosában a legénység oldalfegyver nélkül jár szolgálaton kívül. A holland katonának se bajusza, se szuronya, bizonytal azért, mert nem gyermek kezébe való a kés.

Ilyen az élet a városban bent: kellemes, kedves, fővárosias, eltart késő éjjélig. De már kint a kikötőben más világ, a munka világa kezdődik. Itt látszik, hogy nemcsak fővárosban, hanem világkikötőben járunk. Külön tálháza van minden egyes világrész áruinak s a délamerikai daliás spanyol mellett ott halad el egy kávébarna színű jávai alak, a kiról hamarjában el nem tudjuk dönteni, férfi-e vagy nő, ellenben borzasztóan csúf, akármelyik a kettő közül. A kikötő szigetkét hidak kötik össze, a melyek tengelyük körül forgathatók; ha hajó jön, hosszába fordítják a hidat s a mint elha-

ladt, egy ránditással megint helyreáll a közlekedés. És micsoda közlekedés! Vasut, kocsi, gyalogosok, hajók és csónakok szállítják az érkező árukat, nyugat-indiai sörényes lábu lovakat stb., fejük fölött pedig töltéseken és hidakon a szárazföldről jövő vasutak robognak be az indóházba. És mindezen roppant forgalom közepette a rendet 2, mondó két szál lovasrendőr tartja fenn az egész kikötőben. Azoknak sem lehet sok dolguk, hiszen a kard sem a rendőr, hanem a ló derekára van kötve, a nyeregbe. Vilma királynő országában nem lopnak, nem verekednek, hanem dolgoznak.

Este van, este van . . . kifáradtunk a sok járkálásban. Lassan elfogy a nép a Kalve-Stratáról, a Damról, az Utruht-Straatról. Még egy-két német zsidó ajánlja tolazkodva a szolgálatát: — Bitte, Führer!

Ezek az amszterdami piszkos, visszataszító zsidó-negyedből kikerültek ide, s visszataszító külsejük tartózkodóvá teszi az embert velök szemben a zsidó-negyed büzös, mocskos, szűk utcáiban és a Damon egyaránt. Majd ezek is eltűnnek; kialszanak az üzleti lámpák s csak az izzó-lámpák serczegése hallatszik. Csend, mindefelé csend, melyet néha zavar meg a tenger szelek szárnyán idejött halk moraja — csend; így illik olyan ország fővárosához, melynek szenvedő, fiatal, szép asszony a királynője.

Károlyi György gróf: Van miniszter. A honvédelmi miniszter ur itt van.

Nessi Pál: Azt bizonyítja, hogy az obstrukció az egyetlen fegyver az osztrák hatalmi körök tulkapásai ellen. Ha a tavalyi obstrukció nem lett volna, nem kaptuk volna meg a magyar katonai oktatást és magyar levelezést. És az obstrukció eredménye a honvéd tüzérség is. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.) Most pedig az obstrukció lehetetlenségétől akarják megfosztani a nemzetet. Ez frivol dolog és lelketlenség. (Élénk tetszés a szélsőbaloldalon.) Az eszméket mindig az ellenzék termeli és a kormánypárt mindig kisajátítja tőle. Ugy tesz mint a gyümölcsöcsel; az ellenzékkel érlelteti meg és...

Rákosi Viktor: a kormánypárt eszi meg. (Derültség.)

Nessi kibeszélte az ülést.

Nessi Pál: Az a kiküldött bizottság, mely a miniszterelnök indítványával foglalkozik. — Kérdi: ugy fog-e szerepelni, mintha közös megállapodás szerint tárgyalna. Ha igen? akkor az ellen a legerélyesebben tiltakozni fognak.

(Felkiáltások a baloldalon: Holnap miféle dísznóságokat tárgyalnak!)

Az ülés vége 2 óraker.

Fegyelmi tárgyalás a városi pénztár ügyében.

Tegnap kezdte meg Nagyvárad város fegyelmi választmánya a városi pénztárnál előfordult visszaélések ügyének tárgyalását.

A megejtett vizsgálat alapján a közigazgatási bizottság **Hegedüs Géza** pénztárnok és **Darvassy Endre** pénztári ellenőr ellen elrendelte a fegyelmi vizsgálatot.

A fegyelmi választmány ülését dr. **Beöthy László** főispán vezette, s **Miskolczy Barna** és **Varró Domokos** tagok, továbbá a felolvasásra kerülő akták nagy halmaza miatt **Eleméry Ferencz** és **Juricskay Barna** jegyzők voltak jelen.

A sajnálatos ügyet teljes részletességgel tárgyalták.

Felolvasták a pénztárvizsgálatról felvett jegyzőkönyvet, **Szaplonczay Mihály** miniszteri kiküldött jelentését a pénztár és a naplók megvizsgálásáról. E szerint hat esetben volt hiány, illetve eltérés a naplók és a pénztár között. Amikor a miniszteri kiküldött megvizsgálta a pénztárt, 124000 korona készpénz helyett takarékpénztári könyvek voltak a pénztárban. A naplók nem vezettek rendesen, a tételek nincsenek keltezve. Vádolja a pénztárnok és ellenőrtől a kiküldött főszámvevőt az ellenőrzés elmulasztásáért, a naplók hiányos vezetéseért. A polgármester nem teljesítette az előírt évnegyed vizsgálatokat, a főügyész pedig a pénztári személyzetet nem ellenőrizte kötelessége teljesítésénél, s hogy a napizáratok betartását nem követelte.

Felolvasták továbbá ezen három tisztviselő nyilatkozatát, a miniszteri kiküldött jelentésére.

A főszámvevő azzal védekezik, hogy a főszámvevőnél kevés a személyzet s ennek szaporítását állandóan évről-évre kérte. Nem ellenőrizhette kellőképpen a pénztárt és a naplózást, mert túl volt zsúfolva munkával s a gyűlések, leszámolások egész idejét igénybe vették. A pénztári szabálytalanság az ő terhére nem írható. Arról nem volt tudomása, hogy az ellenőrnél nincs a második kulcs. A pénztári segédtszti állást is beszűntették.

Elnöklő főispán aktákból konstatálja, hogy a főszámvevő mindig sürgette a személyzet szaporítását.

A főügyész nyilatkozatában kijelenti, hogy a negyedévi pénztárvizsgálat keresztülvitele lehetetlenség, mert akkor a vizsgálok egy hónapot eltöltenének egy-egy vizsgálatnál. Ő csak azokért a dolgokért felelős, amelyek az ő kezén mennek át s a melyeket ő megvizsgál.

A polgármester nyilatkozata szerint, az ellenőrzés hanyagságáról nem tudott. A negyedévi vizsgálatokat azért nem teljesítette, mert azt képtelenség keresztül vinni. A vizs-

gálatoknál a pénztári napló és a számvevőség által kiállított jegyzék egyeztek.

Ezután a pénztárnok és ellenőr kihallgatása alkalmával felvett vallomások terjesztették elő.

Hegedüs Géza főpénztárnok azt állítja, hogy a hiányzó, de később takarékpénztári könyvekkel fedezett 124,122 korona 67 fillért elvesztette. Egyes tételekre, amelyekből a napló szerint ez az összeg előállt, csak kiutalva lett a pénztárba, de a városi pénztárba nem lett beutalva, azért nem naplózta el, hanem egy dobozban tartotta, ezért nem volt elnaplózva, hanem csak amikor beér ezett a beutalás, akkor naplózta el. Egyes tételeket pedig feledésből nem naplózott el. Volt olyan is, amelyet beszállított a kir. adóhivatalba s nem naplózta el. A dobozból aztán teljesítette a kifizetéseket. Magánál nem tartott meg egyet sem a kérdéses összegekből. A naplózásra a kifizetésekor nem ért rá, a napló tételeinek keltezése pedig nem volt gyakorlatban, éppen azért, mert később, mikor ideje volt, teljesítette a naplózásokat. Kézi pénztár nem volt, hanem csak egy dobozba tette a pénzeket s a jegyzékeknek is ott kell lenni.

Vallomását azzal végzi, hogy soha a város pénztárát magán céljaira nem használta, a várost egy krajczárral sem károsította meg. Ha van szabálytalanság, ez elfoglaltsága miatt történt.

Felolvasásra került ezután **Darvassy Endre** ellenőr vallomása. Napi zárlatot nem csinált, mert nem ért rá s évtizedek óta nem is volt ez szokásos. Láta, hogy a pénztár nem szabályszerűen van kezelve s miatt panaszt is emelt. **Bulyovszky József** polgármesternél, aki el is rendelte a szigorú kezelést, de még az nap Szűcs alszámvevővel leizent a polgármester, hogy a kezelés tovább is az addigi szokás szerint történjék. A naplót a pénztárnoktól későn kapta s az úgy felszaporodott, hogy képtelenség volt bevezetni. 80-90 naplót, sőt póttulmányozásoknál 180 naplót kellett vezetni. A pénztári segédtszti nem vehette volna igénybe, mert egy nyugtán voltak a különféle levonások. Főpénztár tulajdonképpen nem is volt, mert az összes pénzek együtt kezeltettek, mint kézi pénztárban. A pénztár ellenőrző kulcsa soha nem volt neki átadva, csak a gyámpénztári, amelyben soha sem volt pénz. Hogy a másodkulcs nincs nála, ezt felsőbb helyen is panasolta, de csak biztatták, hogy rend lesz. A rovincsolásnál soha nem vett részt. A pénztárnok csak az ő általa vezetett naplót adta át s ő arról vezette a naplót s így a kettőnek egyezni kellett.

Ezután a bizottság visszavonult, a tárgyalások során felmerült azon észrevételek elbírálása végett, hogy pétvizsgálatot rendeljenek-e el az adatok beszerzése végett;

1. Miért és ki által lett a pénztári segédtszti állás megszüntetve, vagy miért lett a pénztári segédtszti elrendelve a pénztártól?
2. A késedelmes bevételek ellátmányozásának szüksége miből merült fel?
3. Szűcs alszámvevő kihallgatandó-e hogy Bulyovszky visszavonta e rendeletét?
4. **Hegedüs** kihallgatandó, hogy miért nem adatott át a másodkulcs az ellenőrnek?
5. **Darvassy** ellenőr kihallgatandó, hogy kinek panasolta a kulcs át nem adását?

A bizottság csak az első két pontra nézve határozta el a pétvizsgálatot s felhívja a főszámvevőt, hogy 24 órán belül erre nézve nyilatkozzék szóban, vagy írásban a bizottság előtt.

Az utóbbi három pontra nézve azonban mellőzte a további bizonyítást.

A fegyelmi választmány este fél 8 óraker a tárgyalást megszakította s ma, kedden délután folytatja a tanácskozást.

A keletázsiai háború.

London, november 14, A Daily Telegraph jelenti Irkuckból 12-éről, hogy Mukden és a Bajkál-tó között 86.000 sebesült van és legnagyobb részt a szibériai hadsereghez tartozik.

London, november 14. A Daily Telegraph jelenti Káneából 13-áról: Az orosz hajóhad itt javításokat végeztetett káneai munkások alkalmazásával.

London, november 14. A Daily Telegraph jelenti Csifuból tegnaptól. Helyi japán hivatalnokok kijelentik, hogy ha az ostromot nem is nézik optimista szemmel, mégis feltehető, hogy Port-Artur karácsony előtt elesik. Az erősség állapota borzasztó. A helyőrség szenved a hidegtől, valamint a japánok folytonos gránát-tűzelésétől. A gránátok az összes ablakokat összezúzzák. Bár még vannak készletek, még sem fognak elegendők lenni. Több bundával megrakott dsunka lcsuból át akart törni, de tengeri rablók kezébe került. A hadicsempészeti kereskedelem főhelye Incsu. Néhány élelmiszerral megrakott dsunka elérte a minap Vladivosztkot és így könnyítette a vasúti dolgot.

London, november 14. A mandzsuri főhadiszállásról jelentik, hogy 11-én éjjel az oroszok megtámadták a japánokat Wucsintamnál de visszaverettek. 9-én este szintén volt egy kisebb csatározás, 2000 főből álló gyalog és egy 3000 főből álló lovas csapat Sziaolusinnál megtámadta a japánokat. Itt is visszaverték őket, mire az oroszok visszavonultak Mancsicukuba. Az oroszok vesztesége 60, a japánokké 6 ember.

Kopenhága, november 14. Kopenhágából táviratozzák, hogy az a gőzös, amelyet az orosz balti flotta Hullnál elsüllyesztett, mint most kitudott, az «Ares» nevű svéd gőzös volt. A svéd és orosz kormányok között most izgatott jegyzékváltások folynak.

Tönkre ágyuzott orosz hajók.

Budapest, nov. 14. (Saját tud. távirata.) Londonból jelentik, hogy a japánok a port-arturi kikötőben több orosz hajót ágyuztak. Egy hajó már két nap óta szabadatlanul ég. A hajót a japánok bmbázása gyújtotta föl.

Kivégzett bérenczek.

Budapest, nov. 14. (Saját tud. távirat.) Port-Arthurból jelentik, hogy Stössel tábornok tegnap öt japánt kivégeztetett, mert azok kínai áruházban a városba szöktek, hogy a tábornokot meggyilkolják. A japánokat a gylkosságra fölbérelték.

Megczáfolt hír.

Budapest, november 14. (Saj. tud. táv.) Ma hivatalosan megczáfolják azt a hirt, hogy Kuropatkin tábornok meghalt.

UJDONSÁGOK.

Aranykereszt Berettyó-Ujfalu fölött.

A reformáció számúzta annak idején az üdvösség, a megváltás külső jelét Ujfaluból. A régi, katolicizmusnak egy dűledező csonka torony őrizte csupán halavány emlékezetét, melyről a száj-hagyomány is fentartotta, hogy klastromos templom volt, de mellőle a falu is kipusztult, úgy, hogy szomorú magányban áll a herpályi pusztán. Akármilyen kedves minden katolikusknak, minden multjéért lelkesedő magyarnak ez a csonka-torony, ma az ujfalusi hívek sokkal nagyobb örömmel tekintenek az új, karcsu toronyra, melynek ormán művészi izléssel alkotott tündöklő kereszt hirdeti egy szebb jövőndő hajnalát. A karcsu tornyos templom jobbról-balról két szimmetrikus épülettel, a plébánia és iskolaépülettel már most is impozáns látványt nyújt Ujfalu főutcáján, a református templomtól öt percznyi távolságban. A kereszt alatt vörös, karcsu, vashádósisak borul a torony felső emeletére, mely már be van vakolva, s az átmeneti stílus nemes formáival igen előkelő benyomást tesz a szemlé-

lőre. A beállott hideg most már ugyan véget vetett az építés folytatásának, de egy vasárnapi kiránduló társaság már most is sok szépet láthatott az építés, Sztarill Ferencz vezetése alatt. A kereszthajós elrendezés, a számos támasztó, s néhány ív-támasztó alkalmazása, melyek a főhajót s a két mellékhajót kapcsolják össze, igen eleven, szinte szerves jelleget kölcsönöznek a templom külsejének, mely olyanforma nagy lehet, mint a Szent László templom Váradon.

A templom belseje már is impozáns látványt nyújt. Különösen szép a kereszthajó négyszögének (Vierung) magas, szférikus boltzata, mely Babitz rendszerben készült. A templom igen magas belső ürt számos fülke, kápolnácska eleveníti és teszi festőivé. A szentélybe Jézus szívének oltára kerül, a kereszthajó két oldalára Szűz Mária és Szent József oltárai.

Tavasszal remélhetőleg készen lesz a szép templom, kimondhatatlan öröme az ujfalusi hiveknek. Örömlükben legfőbb részt bizonyára Palotay László prelátnak veszen, ki ezzel immár a harmadik templomot építi a várad i egyházmegyében. Te saxa loquuntur!

* Ki lesz az erdélyi róm. kath püspök? Már ez foglalkoztatja a sajtót bár még *Majláth* erdélyi püspöknek távozása illetve a kalocsai érseki székre emelése határozott formában nem nyert megerősítést. A kolozsvári Ellenzék a következőket írja *Majláth* püspök jövődjéről: Fővárosi tudósítónk megerősíti azt a már egyszer nyilvánosságra bocsájtott hírünket, hogy a kultuszminiszter ajánlatára ő felsége *Majláth* Gusztáv Károly grótot Császska György megboldogult kalocsai érsek utódává fogja kinevezni. A magyar püspöki karban nincs is senkioek annyi reménye erre az előkelő egyházfjedelmi méltóságra, *Majláth* gróf püspök pedig tettekben, a szó erejében és hatásában első főpapja az országnak. Az ő eltávozásával kapcsolatban kombinációk merültek fel, hogy ki lesz az utána következő erdélyi püspök? Három komoly jelöltje van az erd. egyháznak. *Fábián* Sándor gyulafehérvári nagyprepost, kit *Lönhardt* püspök után is komolyan emlegettek, *Pál* István, apátplébános, státusi referens, ki megbecsülhetetlen, gazdag tevékenységével az erd. róm. kath. státus ügyes-bajos dolgait szolgálta és gr. *Mikes* János gyertyóalfalusi plébános, ki igen nagy tehetségű ember, csupán hogy még igen fiatal a püspöki méltóságra.

* Rákóczi hamvaivak hazaszállítása Rákóczi-hamvainak hazaszállítása dolgában *Thalóczy* Lajos dr. udvari tanácsos, közös pénzügyminiszteri osztályfőnök a napokban Konstantinápolyba utazik. Ellátogat Rodostóba is s a török hatóságokkal elrendezi az ügy hivatalos részét. A tél folyamán elutazik Konstantinápolyba *Thaly* Kálmán országos képviselő is, hogy a szent hamvakat őrző lazaristákkal megegyezésre jusson a rendnek nyújtandó kárpótlás dolgában.

* Kilépő városatyák. A lapokban eltérő hírek jelentek meg a közelgő városatyaválasztásokról. Különösen tévesen közölték azokat neveit, akiknek ez év végével lejár a megbízatásuk. Ezelőtt három évvel ugyanis Olaszban három olyan hely üresedett meg, amelyre 1904-ig volt az illetőknek mandátumok. Így *Grósz* Albert és dr. *Sipos* Árpád elhaltak, dr. *Baróthy* Akos főorvos pedig lemondott, mert

hivatalból lett a törvényhatóság tagja. Ezek helyére dr. *Pácz* Sándor, *Óváry* Lajos és *Rácz* Mihály választották meg három évre, tehát ezeknek is lejár most a mandátumok. Velenczén pedig az 1907-ig megválasztott, de időközben elhalt *Berger* Dániel helye kerül most választás alá, három évi megbízatással. Ez év végével tehát a következő városatyáknak szünik meg a megbízatásuk:

Olasziban:

Bozóky Béla
Frankó Endre
Kaczián Károly
Mezey Mihály
Óváry Lajos
Stark Gyula

Csák Máté
Hlatky Endre
Dr. Konrád Márk
Dr. Molnár Imre
Ritoók Zsigmond
Rácz Mihály

Ujvároson:

Bertsey György
Daday József
Dr. Grosz Menyhért
Milibák József
Dr. Sarkadi Lajos
Széles Lajos

Czeplédy Jeremiás
Déry János
Dr. Kornstein Lajos
Id. Nagy Lajos
Sulyok István
Weisz Károly

Váralja-Velenczén:

Dr. Dési Géza
Gábel Jakab
Reismann Mór
Weisz Mór

Fuchs Mór
Dr. Kurländer Ede
Szmetka György
Berger Dániel (elhalt).

* Az aradi gör. kel. püspök Nagyváradon. *Papp* J. János aradi gör. kell. püspök ki egyházi ügyekben s hivatalos látogatások tétele czéljából szombaton délután Nagyváradra érkezett vasárnap déle őtt a Szent László-téri gör. kel. holdas templomban nagy misét végzett. A várad i gör. kel. hivek ritkán részesülnek abban, hogy püspöki misén lehessenek jelen, mivel Váradon csak helynökség van s azért zsúfolásig megtöltötték a tágas templomot. A vidéki gör. kel. papság is nagyszámban gyülekezett be ez alkalomból Nagyváradra. Mise után a püspök tisztelőket fogadott, majd *Mangra* Vazul gör. kel. püspöki helynöknel, kinél szállva volt megebédelt s a délutáni vónattal visszautazott székhelyére Aradra. A püspököt papjai, hivei nagyszámmal kísérték ki az állomáshoz.

* Beköszöntött a nagy hideg. Vasárnap egész nap iszonyu hideg szél fújt s hétfőn reggelre csonttá fagyott a sár. Tegnap egész nap verőfényes, de nagy hideg volt. A metsző, éles, átható szél megkínította a járókelőket s aki csak tehette, menekült a meleg szobákba. Óriási bajt és veszteséget okoz a hirtelen beállott kemény hideg a szegény munkás embernek, mert sem építkezési, sem földmunkát nem lehet végezni. A hegyek között, továbbá Szilágy megyében óriási hó esett s egész nagyszágában beköszöntött a tél.

* Utonálló cigányok. Alig pár héttel ezelőtt gyilkoltak meg és raboltak ki kegyetlen módon egy szegény vidéki fuvarost Nagyvárad határában a kóbor cigányok. most ismét rabló támadást követett el néhány cigány Nagyvárad mellett a fegyvívásárhelyi uton. — Szombaton este felé egyedül ment kocsijával *Apperger* Sándor tejhordó kocsis Fegyvívásárhelyre, ahol a nagyvárad i papnövelde uradalmában szolgál. Az uton elébe állott egy cigány s előbb bagót, majd pénzt követelt. A kocsis azonban nem ijedt meg tőle, hanem elutasította. Erre az ut mellől előbukkant egy másik szálás cigány is s megtámadták a kocsist, aki egy bádog kantával az egyik utonálló cigányt fejbe vágta. A verekedésre egy harmadik cigány is előugrott. Szerencsére azonban a közeli Olasz Elemér tanyájáról a kocsis meghallotta a lármát

s revolverrel sietett a megtámadott ember segítségére. A lövésre a cigányok megugrottak. Mi lesz a télen?

* Veszetségben meghalt leányka. Tóttelek községből borzalmas esetről értesít tudósítónk. Egy kis leánykán, kit veszett kutyá mar meg, kitört 19 nap multán a veszetség és abban iszonyu kinok között elhunyt. Szaka István tótteleki lakos öt éves Ágnes nevű kis leányát mintegy négy héttel ezelőtt ajkán megmarta egy veszett kutya. Szülei a megmárt kis leányt gyógykezelés és beoltás végett felszállították Budepestre a Pasteur intézetbe, hol tizenkilencz napig gyógykezelték. Már teljesen meggyógyulva, a szülei szeretet örömeivel vitték haza a szülők kis leánykájukat otthonukba és szinte feledésbe is ment csakhamar a szerencsétlenség, mig végre hirtelen nagy szomorúság költözött Szaka István kis falusi házába. A kis Szaka Juliskán váratlanul kitört a napokban a veszetség és menthetetlen volt a leányka. Másnapig óriási kinokat állott ki, a mikor is szenvedéseitől megváltotta a halál. — Tudósítónk megjegyzi, hogy Tóttelek környékén se szeri se száma a kóbor kutyáknak, melyeknél csak a kéregetők száma nagyobb. Jó lenne a hatóságnak gondot fordítani a kóbor ebek kiirtására, nehogy a fentíhez hasonló szerencsétlenség még máskor is előforduljon.

* Körözött katonaszökevények. A véderőről szóló 1889 évi VI t. cz. végrehajtására vonatkozó utasítás I. R. 80 § b. pontja értelmében azon állítás kötelesek, akik 36-ik életévüket a folyó évben töltik be és ez ideig védkötelezettségüknek eleget nem tettek, a sorozó bizottság előtti személyes megjelenésre nyilvánosan felhívandók lévén: ezennel névszerint és nyilvánosan fel szólítom az 1868 évben született és e szerint 36 életévében levő illetőleg azt már be is töltött *Ehlbaum* Béla Benjámin, *Laug* Leopold és *Nagy* Károly nagyvárad i illetőségű állítás köteles szökevényeket, hogy hadkötelezettségük teljesítése végett hivatali helyiségemben: (városháza ketonai ügyosztály) még ez év folyamán jelentkezzenek. Nagyvárad 1904 november hó 4-én *Darvassy* Lajos k. ü. tanácsos.

* Letört bimbó. Részvétellel értesülünk ifj. *Daday* József posta- és távirtda tiszt és családját ért sulyos csapásról. Kis leánykájuk *Marriska* vasárnap este öt éves korában elhunyt. A kis halottat édes atyján és anyján Eötvös Márián kívül három kis testvérkéje, *Ilonka*, *Józsi*ka és *Laczi*ka és nagy rokonság gyászolja. A letört bimbót ma kedden délután három órakor temetik a mélyen sujtott szülő *Lakatos* utcai 19. szám alatt levő lakásáról.

* Hogy teszi le az érettségét? Egyik nagyvárad i felsőbb szakiskolában történt. A német órán a nyelvtanára kiszólit egy növendéket felelni. A szólított a tanulók azon csoportjából való, kiknek nyelvi tudásuk a fagypontra van. S pld. ez a szó is «német» csak akkor ejtődik ki száján, mikor nem jót gondol hozzá. A tanár csak hogy préseljen ki belőle valamit, egy könnyű mondatot adott fel neki lefordítani németre, Sehogysen ment. Végre a tanár is megúván a tanuló kínos hebegését, vergődését, abban hagyja az illető növendék «kinzását», de előbb részvétellel a következő kérdést koczkatja meg:

— De kérem, mit fog maga csinálni az érettségi vizsgálaton jövőre. Hogyan fogja elkészíteni az írásbeli érettségi dolgozatát a németből?

A kérdezt szemeiben az öröm s remény tüze gyuladván fel büszkén, örömmittasan s mint a ki a leghegyesebben felel, nyomatékosan felel:

— *Puskából!*

A hatás ált lános.

* Temetés. Nagy részvét mellett ment végbe tegnap délután *Schmidt* Károlynak, a *Rimanóczy* építészeti vállalkozó könyvvezető-pénztárosának temetése. A szertartást *Materny* Imre ág. ev. lelkes vezetője végezte, mely után a diszes érzekoporsót feltették a négyes fogatu üveges halottas kocsira s a nagyszámu intelligens kö-

zönségtől kisérve, megindult az impozáns gyászmenet a Központi temetőbe, hol örök nyugalomra helyezték a megboldogultat. — A koszoru feliratok a következők voltak:

Felejthetlen jó férj és édesapának! — Szerető neje és yermekéi.

A legjobb atyának! — Szeretett fia és menyee: Oszkár és Erzsi.

Idősb Rimanóczy Kálmán és neje — őszinte részvétellel.

Retter kollégától — utolsó üdvözlés.

Wagner Mihály és neje — tisztelete jeléül.

Gutkovszky József és neje — jó barátjának.

Jancsó család — mély tisztelete jeléül.

A Horváth család — utolsó üdvözlés.

Liptay József és neje — szeretett Károly bácsinak.

Perlesz József és neje — tiszteletük jeléül.

A diszes temetést Weiszlovits Adolf és fia első nagyváradi temetkezési vállalata kiváló pontossággal rendezte.

* **Tűz.** Tegnap este 8 órakor tűzilárma vegyült a Fő-utca megszokott egykedvű zajába. A Müllerféle pékműhelyben egy gerenda égett s ez adott okot arra, hogy a tűzoltóság kivonuljon. Mire a tűzoltók már megérkeztek, a házbeliék eloltották a tüzet. A rendőrség részéről Kápolnay Gyula rendőrbiztos jelent meg a helyszínen.

* **Rabló parasztok.** Vakmerő rablást követett el szombatról vasárnapra terjedő éjjelen husz felfegyverkezett román paraszt ember a dragoesti pusztán. Temesmegyében éjjel 12 óra tájban három parasztszekéren érkeztek meg a rablók, behatoltak a bérlő lakásába és mielőtt ez az ijedségtől magához térhetett volna, felrakták a nehéz pénzszekrényt az egyik kocsira és elhajtottak. Az éjjeli ór utána lőtt a rablóknak, mire az egyik kocsit lovai megvadtak és a kocsit földöntötték. A rablók erre a másik két kocsira szálltak át és a földöntött kocsit hátrahagyásával elmenekültek. Most a csendőrség nyomozza őket. A lopott pénzszekrényben 18.000 korona készpénz és egyéb értékek voltak.

Péntek: Boccaccio, operett.
Szombat: Boccaccio, operett.
Vasárnap: Délután: Egyenlőség, fantázia.
— Este: Svihákok, operett.

Radnóthyé.

Érvényt az eskünek és tiszteletet a nőnek! Ez a jelszava *Kampis* János drámájának, a mely tehát határozottan iránydráma s mint ilyen, erős vonásokkal rajzol és túlló az igazságon, vagy pedig innen marad.

Innen marad egy árnyalattal, azonban lényeges árnyalattal. Érvényt az eskünek! Igaz, helyes. Tiszteletet a nőnek! Ez is igaz, helyes. De adja meg a tiszteletet a nőnek mindenki első sorban maga a nő. *Kampis* János rettenősen sujtja azt a férjet, a ki egy percre, mámoros fővel megfedkezett esküjéről; de a nő, a ki hiu bosszúvágyból erre a lépésre ragadta, vigan odébb áll. Hol itt az igazság? Nem más ez, mint a mai igazságtalan, a léha férfinevelésnek megfelelő korszellemmel szembeállítás a épp másik igazságtalanságnak. Hűtlen férfi nincs, ha a nőt a lovagiaság által emelt keresztényi, magasztos piedesztálra odaállítja — első sorban minden nő önmagában.

De beszéljen a darab. *Radnóthy* Kálmán ideálisan szerelmi házasságban él feleségével, *Margittal*. Van azonban egy foltja boldogsága napjának: valamikor szerelmes volt *Kálmán*ba *Margit* iskolatársa, *Olga* is. A legyőzött vetélytárs azzal állt bosszút, hogy férjhez ment egy öreg emberhez, *Csallóközi*hez s akkor mámoros, pezsgős hangulatban egyszer *Kálmán*nal megszegette a hűség esküjét. Ezzel azonban nem elégszik meg.

A mint özvegygé lesz, el akarja magát vétetni *Margit* fivérével, *Andorral*. *Radnóthy* felháborodik ezen s mivel nem tudja másként megakadályozni a házasságot, mindent elmond *Andornak*. A férfi szerelme természetesen kegyetlenül szétfoszlik s szakít; *Olga* pedig bosszúból fölfedi *Margit* előtt férje ballépését. *Radnóthyé* ideálnak képzelte férjét — annál rettenesebb a csalódás. «Érvényt az eskünek és tiszteletet a nőnek!» Férje minden esdeklésére érzéketlen marad, szakítanak.

A téma érdekes, hozzá szólni hálás feladat. Hanem a megoldás nem elégített ki senkit, annál kevésbbé, mert a megoldást. hazamenet kell hozzá képzelnünk. A darab *Nóra*féle gondolatjellel végződik, a megkivánt vég előtt gördül közbe a függöny s csak sejteni lehet azt a megoldást, a mely nem igaz megoldás. Mert már a nő szempontjából sem méltányos az a megoldás, a hol — mint a válasznál — szenved a nő is, a ki nem is vétkezett. Itt a megoldás: a büszke férfi gyöngye lesz, lehajlik, a gyöngye nőnek erőt ad a szive, fölemeli.

Az előadásnak a főerejét a két női szerep képezte: *E. Kovács* *Mariska* (*Radnóthyé*) és *Szerémi* *Gizella*. Mindkettő teljes tényében ragyogtatta tehetségét. *E. Kovács* *Mariska* a szerető, féltékeny, majd pedig lesujtott feleséget megkapó bensőséggel játszott. Csupa érzelm hullámvás volt egész játéka. *Szerémi* *Gizella* a hidegen számító, bosszúálló nőnek jellemét adta vissza mély igazsággal. A fő férfiszerep *Szarvasi*-nál álmos személyesítőre talált. Irigylésre méltó flegmával volt szerelmes is, heves is, meg kétségbeesett is. Csak a II. felvonásban volt igazán megfelelő, itt meg is tapsolták. Egyáltalán a szerzőnek is, színészeinknek is a II. felvonással volt legnagyobb szerencsájük. *Tóth* Elek igaz, benső érzéket, *Tihanyi* jó öreges humort, *Bognár* kedves öreges heveskedést vitt szerepébe s mindenik a magát egyénné,

jellemmé formálta, úgy hogy az előadás egészben a drámai személyzet egyik legszebb esélye volt. *Dr. K. A.*

Gyurkovits leányok. Herczeg Ferencz pompás vígjátéka vasárnap délután került színre. Óhajandó, hogy ne maradjon félhelyáras pótléknak, egyszer-kétszer este is színre kerüljön.

Radnóthyé másodszer. *Kampis* Jánosnak tegnap este oly nagy sikerrel színre került színműve «*Radnóthyé*» megy ma este másodszer a Szigligeti színházban ugyan azon szereposztásban mint tegnap este.

A baba. *Andrau* gyönyörű zenéjű operettje a *Baba* kerül holnap színre, *Aradi Aranka* és *Wlassák* *Vilmával*. *Benkő* *Jolán*, *Tihanyi*, *Horváth*, *Börzsi*, *Bognár* játszik a főszerepeket.

Z E N E.

Az első sétahangverseny.

Vasárnap délután a borzasztó zimankós időben a Kereskedelmi Csarnok fényesen világított nagytermében folyt le az idei első sétahangverseny.

A kisszámú közönség lelkes tapsal honorálta az élvezetes és nagy készültséggel előadott műsort. A katonazenekar jelenlegi vezetője, *Siebel* őrmester, ki már többször tanujelét adta kiváló zenei ízlésének és tudásának, ma is mint lelkes, előkelő dirigens mutatkozott be s teljesen feledtette a professzionátus karmester hiányát.

A műsor értékes és változatos volt *Fénypontját*, *Bizet* remekül előadott *Carmen*-egyvelege képezte, azonfelül igen szép volt *Wallace* *Maritani* nyitánya, *Sidney* *San Toy* ábrándja és *Meyerbeer*től a *Matrózok* imája az *Afrikai nő* cz. operából. Külön meg kell említenünk *Kéler* *Ausztria-Magyarország* című keringőjét, mely érdekes kísérlet volt a magyar motívumoknak keringőre való alkalmazására, a mire eddig nem tudunk példát, de éppen *Kéler* kísérlete reményt nyújt arra, hogy lesznek még nekünk pompás talp alá való magyar keringőink is.

A műsor a következő volt:

1. «*Sirénvarázslás*» keringő *Waldtenfel*-től.
2. Nyitány a «*Maritana*» operához. *Wallace*-től.
3. Ábránd a «*San Toy*» operettből *Sidney*-től.
4. «*A matrózok imája és énekkara*» az *afrikai nő* cz. operából *Meyerbeer*-től.
5. «*Bécs az éjszakában*» egyveleg *Komzák*-től.
6. Ábránd a «*Carmen*» című operából *Bizet*-től.
7. «*Ausztria-Magyarország*» keringő *Kéler*-től.
8. «*Rapid*» galopp *Sochor*-től.

A zenekedvelő közönségnek melegen ajánljuk pártfogásába a remélhetőleg gyakran megismétlődő sétahangversenyeket, annál is inkább, mert máshol ritkán van alkalmunk igazi zenei élvezetre műveltnék mondott városunkban, a hol pedig a színház is kissé borzad a komolyabb zenei irány művelésétől.

A legközelebbi sétahangverseny idejét a rendezőség jóval előre közölni fogja, úgy hogy a közönség ismét oly szokott téli találkozási helyéül fogja választani a sétahangversenyeket, mint választotta évekkal ezelőtt.

A jelenvoltak teljes megelégedéssel, egy kedves délután emlékével távoztak a vasárnapi hangversenyéről; bizonyos, hogy a többinek még szebb lesz a sikere.

Az újonnan átalakított

és megnagyobbított áruházamban

Egy pár női (kalucsni) sár czipő

2 kor. 40 fill.

Egy pár finom férfi sár czipő

dupla kéreg és dupla talppal

4 koronáért

— egyedül —

REICHARD áruháza

czégnél Főutczán kapható.

Ugyanott raktáron vannak

már a legdivatosabb

őszi és téli KALAPOK.

eredeti AMERIKAI CZIPOK, téli

KESZTYÜK, alsó ruhák és férfi

FEHÉRNEMÜEK

melyek szintén legolcsóbb

árban árusítatnak.

REICHARD-áruháza

Fő-utca.

SZÍNHÁZ.

Heti műsor:

Kedd: A baba, operett.

Szerda: A baba, operett.

Csütörtök: Utazás az özvegyiség felé, vígjáték.

EGYESÜLETEK.

A Nőegylet ülése. A «Biharmegyei és Nagyvárad Nőegylet» választmányi tagjait és védhölgyeit van szerencsém a f. évi november hó 15-ik napján délután 4 órakor az árvaház tartandó választmányi ülésre meghívni. Nagyvárad, 1904 évi november hó 14 napján. Özv. Grunwald Henrikné alelnöknő.

Igazságszolgáltatás.

Megtámadott ispán. Még a tavasszal történt, hogy Krecz Mitru béres megtámadta Hoffmann Henrik, nagyürögdi püspökségi uradalmi intézőt, mert elbocsátotta őt a gazdaságból. Krecz megakart sérelmezni Hoffmann, de még idejekorán megakadályozták s így semmi komoly baj nem történt. Hoffmann magánlak sértés vétsége címén feljelentést tett támadója ellen.

A nagyvárad királyi törvényszék tegnap tárgyalta az ügyet *Csulyok Béla* törvényszéki bíró elnökle alatt.

A vádlott beismerte, hogy azért ment a főmagánvádló lakására, hogy azt megsérelmezze.

A törvényszék Krecz Mitrut magánlak sértés vétségében bűnösnek találta s ezért őt 1 havi fogház büntetésre ítélték.

Elítélt késelő. A falusi korcsmai drámákban rendszeren a legfőbb szereplő a csizmaszárakból előkerült konyhakés. E nélkül nem teljes a dráma; ez adja meg az egésznek a jelentőséget. A virtuos falusi fiatalember a csizmaszárában hordja a kést. A legény virtusnak pedig mindig börtön a vége.

Kálmán Sándor jákóhodosi paraszt legény ez év július hó 3-án, vasárnap délután betért Sipos Sándorné korcsmájába idogálni. Először csendesen mulatott, de később kitért belőle a szenvedély s törni-zuzni kezdett. Az öreg korcsmárosné mikor szépszóval kérlelni kezdte, hogy hagyjon fel garázdálkodásával Kálmán gorombáskodással válaszolt. Végre a korcsmárosné fia szólott bele a dologba, de vesztére, mert Kálmán kést rántott elő csizmaszárából s azt Sipos Sándor hasába döfte. Sipos több mint két hónapig ágybafekvő beteg volt s így a kir. ügyészség súlyos testi sértés büntetéseért indított Kálmán ellen eljárást.

A nagyvárad kir. törvényszék tegnap tárgyalta az ügyet *Csulyok Béla* elnökle alatt.

A tanúk egyhanguan vallották, hogy Kálmán nem volt olyan ittas állapotban, hogy ne tudná mit cselekszik. Vámosy Mihály jogírvekben gazdag vádbeszéde után a kir. törvényszék súlyos testi sértés büntetésben találta bűnösnek a vádlottat, melyért 8 havi börtönre ítélte.

Szociálisták egymás ellen. A «Cipész» című munkánnap 1903 október 1-én megjelent számában «Becsület» cím alatt a szociálistáknál ama pártjával, illetőleg pártvezetőségével foglalkozik, amelynek élén Mezőfi Vilmos, Beller Antal, S. Magyar Gyula és Németh Lajos állanak. A cikk azt állítja, hogy ez a vezetőség közös háztartásban él a becsülettel és sok ezer ember bizalmával visszaél.

A megbántott pártvezetőség sajtópört indított a cikk szerzője, Poor János Árpád cipész ellen. Az ügyet tárgyalta a budapesti büntető-törvényszék, mint sajtóbíróság. Szepessy István elnökle alatt a magánpanaszost dr. Fényes Rezső képviselte, a védelmet dr. Gál Jenő látta el.

A vádlott kijelentette, hogy a cikket ő írta, elvállalja a szerzőségért a felelősséget, bűnösnek azonban nem érzi magát, mert igazat írt és az állított tényeket bizonyíthatja is. A bíróság a bizonyítást elrendelte és megkezdte a beidézt tanúk kihallgatását.

NYILTTÉR.

Őszi idényre!

Női és férfi **LISSÉ CZIPÓK** már 9 kor-ért is kaphatók.

A világhírű **KOBRAK** féle budapesti kézimunka és Amerikai cipő-újdonságok nagy raktára!

Kitűnő minőségű női-, férfi-, és gyermek, CZIPÓK óriási választékban

feltűnő olcsó árak mellett **csak**

Aranyi Albert

czipőáruházában szerezhetők be
Nagyvárad, Fő-utca (Óriás melletti.)

Kérem a pontos címre figyelni

Kitűnő minőségű férfi és fiu **CSIZMÁK** óriási választékban.

Telefonszám 512

TÁVIRATOK.

A szabadelvű-párt értekezlete.

Budapest, nov. 14. (Saj. tud. táv.) A szabadelvűpárt ma este báró Podmaniczky Frigyes elnökle alatt értekezletet tartott.

Szentiványi kijelenti, hogy ő mindig kész követni Tiszát, mert látja, hogy a miniszterelnök politikája nemzeti politika. Nemzeti politikáikhoz két főtényező szükséges: a nemzet többsége és a király akaratának megnyilatkozása. Tisza sok engedményt eszközölt már ki s megérdemli, hogy küzdjenek vele. (Hosszantartó éljenzés. Éljen a király! Éljen a miniszterelnök!)

Tisza István gróf miniszterelnök köszöni a párt bizalmát. Sokan mondták, hogy ő nem a 67-es politikát követi, mert a mostani engedmények nincsenek a 67-es kiegyezésben. Nemzeti politikát 67-es alapon is lehet csinálni. Sőt csak így lehet igazán. Lassan, de biztosan elérni azt, mire szükségünk van.

Ezután a napirendre tértek.

Tisza István szólott a tárgyhöz: Minden reményének vége, hogy az ellenzékkel békés megállapodásra tud jutni. Pedig az egész ország helyesli az indítványát. Az ellenzék érvei levegőbe lött vaktöltések. A házszabály revízió csak az ex-lex elkerülésére lesz jó. Ez pedig az ország érdeke (zajos éljenzés.) A szólásszabadságot ő nem korlátozni, hanem megvédeni akarja indítványával.

Jöhetnek még válságos idők. Lehet, hogy hamar! S majd akkor is Lengyel Zoltánok és Polónyi Géza fognak dirigálni. Ettől meg kell óvni a nemzetet. A magyar nemzet csak akkor lehet igazán nagy, ha a parlament csak tisztán a nagy elvek harcztere lesz, nem pedig a szenvedélyeké.

Mivel az ellenzékkel semmiképen sem lehet békés megegyezést kötni, újra kény-

szertve van, hogy márcziusban visszavont indítványát ismét a ház elé terjessze.

A jelenben legsürgősebb ügyek az indemnity, a horvát kiegyezés, az unjoczi megajánlás és a házszabályrevízió. Báró Podmaniczkyt megkéri, hogy ezeket jegegyezze be a ház könyvébe.

A pártértekezleten 111-en voltak jelen, nagyjából vendégek, főispánok.

Apponyi Budapesten.

Budapest, november 14. (Saj. tud. táv.) Gróf Apponyi Albert sürgönyözött pártjának, hogy még ma este a fővárosba fog érkezni! Beavatott körökben azt hiszik, hogy a gróf azért jött haza, hogy holnap délelőtt részt vegyen az ellenzéknek a képviselőházban tartandó értekezle én.

Az ellenzék értekezlete.

Budapest, nov. 14. (Saját tud. táv.) Tisza kijelentésének hatása alatt az ellenzék ma este a »Pannonia« éttermében értekezletre gyűlt egybe, melyen 68 képviselő volt jelen. A jelenvoltak elhatározták, hogy Tisza javaslata ellen a végletekig harcolni fognak. Ha kell, már holnap megkezdik a harcot. Szükség esetén a technikai obstrukciótól sem fognak visszariadni.

Rakovszky, Hock és Kubik külön teremben készítették elő a harcz tervét. A Kossuth-pártban még Thaly Kálmán is ellene van a paktálásnak, mert a kötött béke nem időleges, hanem végleges volt. Ha Tisza megmástitotta szavát, küzdeni kell ellene.

Az ellenzék hiszi, hogy Apponyi Albert gróf is csatlakozni fog a kivétel nélkül harcolni akaró ellenzékhez.

Tűz egy kötélgyárban.

Prága, nov. 14. Az Alexander Leiber kötélárugyáros cég műhelyében tegnap délután tűz keletkezett, mely a gyári berendezést és nagy árukészletet pusztított el.

Burok a német védőcsapatban.

London, nov. 14. A Reuter-ügynökség jelenti Johannesburgból tegnapi: 130 búr Fokvárosba utazott és onnan a Damaraföldre megy, hogy mint önkéntesek lépjenek be a német védőcsapatba.

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCKICS GYULA.

ÉRTESÍTÉS.

Van szerencsém a n. é. női közönség tudomására hozni, hogy téli felöltők átalakítását, valamint új felöltők készítését is elvállalok.

Muntyán János,
női szabó

Fűzes-utca 17. szám.

940.

(Popovits-ház.)

FO-ÜZLET: Zöldfa-utca, a Zöldfa-kávéházzal szemben.

főüzlet:
Zöldfa kávéházzal
szemben**Szabó Testvérek**fióküzlet:
Zöldfa sörcsarnok
mellett

rőfös és női divat áruháza Nagyvárad Zöldfa utca
Nagy választék valódi cosztüm kelmékben **Czibelinek** női posztók, cheviottok, ruha es blouse selymek velour és legfinomabb czérna barchettekben.

Költözködési idényre:
Függönyök, szőnyegek, ágygarniturák s házilag készített paplanok és madraczok feltűnő olcsó árakban.

FIÓK-ÜZLET: Zöldfa-utca, a Zöldfa-sörcsarnok mellett.

Miért tett oly hirnévre szert Nádor Henrik és Társa cég egész Biharmegyében?

Mert czipő-raktára a legnagyobb az egész Biharmegyében!
Mert minden vevő oly czipőt kap, mint a milyet kíván!
Mert a legfinomabb kivitelű áruk a legszolidabb árak mellett kézzel-kézre mennek!
Mert minden czipő, mielőtt eladásra megyen, a legnagyobb vizsgálat alá lesz véve!

Szabott árak!

936.

Mert a szolid kiszolgálása **NÁDOR HENRIK és TARSÁ** cégnek ma már ugy szólván példabeszéddé vált!
Mert versenyképességére nézve a cég megközelíthetetlen!
Mert telefonon való megrendelések ugy helybeli, mint vidékiek részére a legpontosabban és gyorsan eszközöltetnek!

Vidéki és helybeli telefon 63.

„Nagyváradí Hitelbank“

részvénytársaság

(Kossuth Lajos-utca 10. sz.) házak és földbirtokokra 10—50 évi időtartamra a legolcsóbb kamattal és a legelőnyösebb feltételek mellett törlesztéses

jelzálogkölcsonöket

nyujt,

melyeket a legrövidebb idő alatt folyósít. Kölcsonkérő részről hiteles telekkönyvi kivonat, kataszteri birtokiv és esetleg községi becsü-bizonyítvány mutatandó be. Drágább kamatozsú kölcsonöket bélyeg és illeték-mentesen convertál.

Elfogad betétkönyvecskére és folyó számlára:

6 hóig elhelyezett összeg után **5°-os** kamatot fizet.

Előnyös feltételek mellett leszámítol váltókat.

Értékpapírok, ékszerek és terményekre előleget ad.

682

Az igazgatóság.

Vidéki és helyi.
telephon: 398.

Értesítés.

Vidéki és helyi
telephon: 398.

Tisztelettel értesítjük Nagyvárad és Biharvármegye n. é. közönségét, hogy a Gilányi-utczán 5—7 sz. a. saját telepünkön levő gőzmosódánkban a legújabb rendszerű és legtökéletesebb

vegvi mosódát és vegvi tisztitöt

is berendeztük.

A midön költséget nem kimélve vállalatunkat ezen ipárral kibövitetük, oda törekszünk, hogy a n. é. közönséget minden tekintetben kielégítsük és hogy a legfinomabb ruhaneműeknek a **vegvi tisztitása** és **vegvi mosása** nálunk eszközöltessék.

Vegvi tisztitásra és vegvi mosásra elvállalunk minden női, férfi- és gyermek ruhákat, selymeket, szövetekeket, kézi munkákat, szőnyegeket, függönyöket, csipkéket, egyenruhákat, papi reverendákat, szóval minden olyan tárgyat, mely a vegvi tisztitást és vegvi mosást igényli és azokat gyorsan és pontosan haza szállítjuk.

Vidéki megbizásokat s legrövidebb idő alatt eszközlünk.

Ruha plissézozásokat jutányos árban elvállalunk, ruha javításokat kívánatra teljesitünk.

Tisztelettel:

A nagyváradí gőzmosóda rtság igazgatósága.

Arak:

Férfi öltönyök	— — — —	2.50 K.
Selyem Blous	— — — —	1.20 feljebb
Selyem alj	— — — —	2.40 »
Szövet alj	— — — —	1.60 »
Szövet alsó szoknya	— — — —	1.— »
Szövet Bious	— — — —	80 »
Női kabátka	— — — —	1.60 »

Diszes darabok megfelelően magasabb árban.